

Wikipedia voor vertalers (1)

De ‘Vrije encyclopedie [Wikipedia](#)’ heeft zich in haar tienjarige internetbestaan ontwikkeld tot een vraagbaak voor zo ongeveer alles, en ook informatiebehoefte vertalers maken er op grote schaal gebruik van. Die vertalers zelf schitteren in de encyclopedie echter door afwezigheid. Er bestaan vrijwel geen aan buitenlandse auteurs gewijde pagina’s waar vertalersnamen worden vermeld in de bibliografie. Sowieso is het aantal aan buitenlandse auteurs gewijde lemma’s onthutsend klein. En de categorie ‘[Nederlands vertaler](#)’ bevat maar een schamele handvol hedendaagse vertalers. Ter vergelijking: de lijsten van Nederlandse en Vlaamse schrijvers op Wikipedia zijn indrukwekkend – om nog maar te zwijgen over de schier onafzienbare lijsten van Nederlandse en Belgische voetballers.

Wikipedia is een ‘democratische’ kennisbank, die door iedere willekeurige bezoeker kan worden bijgewerkt, na een eenvoudige aanmeldingsprocedure. De daarvoor vereiste technische vaardigheden zijn minimaal: het volstaat om het voorbeeld van andere artikelen te volgen. En het leveren van zo’n bijdrage loont, want bij zoekopdrachten in Google of Yahoo verschijnt Wikipedia stevast in de bovenste rangen. Als vertalers dan ook ergens hun zichtbaarheid kunnen vergroten, als ze ergens de suggestie kunnen wegnemen dat boeken zichzelf vertalen of dat vertalers inwisselbaar zijn, als ze de lezer ergens het besef kunnen bijbrengen dat vertalers een essentiële schakel vormen in de productie van literaire waarde en maatschappelijke kennis, is het daar wel.

Overeenkomstig de drie geconstateerde leemtes zijn er minstens drie manieren waarop vertalers zich op Wikipedia kunnen manifesteren. In de eerste plaats kunnen ze de bibliografie van artikelen over ‘hun’ auteurs aanvullen met beknopte verwijzingen naar de Nederlandstalige versies, inclusief natuurlijk de vermelding van hun eigen naam; in één moeite door kunnen ze, als ze niets beters te doen hebben, ook de lemma’s van andere auteurs bijwerken en daar de namen en boektitels van collega-vertalers vermelden. Daarbij is het overigens goed om te weten dat zulke bibliografische correcties niet altijd zonder slag of stoot worden aanvaard door de zogeheten Wikipedianen. Er is op Wikipedia een hele batterij vrijwilligers actief, moderatoren genoemd, die voortdurend wijzigingen in de lemma’s toetsen aan de encyclopedische principes en daarover op met de betrokkenen in discussie gaan.

Zo heeft een van ons in het najaar van 2010 gemeend de lemma’s van een aantal prominente Duitse filosofen te moeten aanvullen met de titels van bestaande vertalingen en hun vertalers. Die aanvullingen werden prompt binnen 24 uur verwijderd met, op de lijst van recente wijzigingen, de toevoeging ‘irrelevant’. Daarop ontspan zich op de overlegpagina met de betreffende moderator de volgende discussie:

Beste ***, ik ben degene die op 26 okt enkele vertalersnamen heeft toegevoegd aan de bibliografie van [Peter Sloterdijk](#). Ik zie dat die wijziging door jou ongedaan is gemaakt wegens ‘irrelevant’. Kun je dat uitleggen? De vertaler van de Sferen-trilogie, Hans Driessen, leverde een monument van inventiviteit en helderheid af, waarvoor hij alom is

geprezen. Alleen al daarom verdient hij vermelding, maar ook uit principiële overwegingen: volgens de auteurswet zijn vertalers, in dezelfde hoedanigheid als schrijvers, de 'auteur' van hun tekst; uit dien hoofde is het vermelden van hun naam een kwestie van correcte informatieverschaffing. Ten slotte: doet de vertalersvermelding afbreuk aan de encyclopedische roeping van Wikipedia? Voor sommige encyclopediegebruikers kan die info toch wel degelijk 'relevant' zijn?

Beste R., ik vrees dat ik er toch een andere mening op nahoudt. Volgens mij is een vertaler niet echt belangrijk in een artikel over een filosoof. Dat kan anders zijn voor een artikel over een boek of in een artikel over een vertaler zelf. Hiermee wil ik niet gezegd hebben dat vertalen geen eerbied verdient, integendeel. Ik kan me voorstellen dat bepaalde gebruikers die info interessant vinden, maar dat kan ook gezegd worden van pakweg de schoenmaat van de filosoof. Ik ken geen enkel artikel hier en al helemaal geen encyclopedie waar de vertaler van werken vermeld wordt. Het gaat uiteindelijk om het intellectuele eigendom van de oorspronkelijke auteur, niet om dat van de vertaler. De auteursrechten, dat is natuurlijk een andere zaak, maar auteursrechten hebben maakt iemand nog niet encyclopedisch relevant. Het is een kwestie van niet te veel onnodige details in een artikel te plaatsen.

Beste ***, dank voor je interessante reactie, die genoeg stof biedt voor een weerwoord van twintig pagina's – wat ik wijselijk zal nalaten. Het principe dat informatie op Wikipedia moet worden gefilterd op relevantie ('niet te veel onnodige details'), daar kan ik inkomen, maar ik wil toch graag opmerken dat sommige van je vergelijkingen naar mijn gevoel mank gaan. Wie geïnteresseerd is in Sloterdijks filosofie zal het worst wezen wat diens schoenmaat is. Als hij daarentegen een van de honderden door Sloterdijk uitgevonden neologismen in goed Nederlands wil kunnen gebruiken – ook op Wikipedia – is hij afhankelijk van de geestkracht van Hans Driessen, Sloterdijks vaste vertaler. Zodra van een filosoof de Nederlandstalige werken worden opgesomd, is volgens mij het noemen van de vertaler relevant – niet voor niets ligt bij de vertaler het intellectuele eigendom van de vertaling, één versie uit miljoenen mogelijke versies. Goed, ik heb niet de illusie dat ik je zal overtuigen – misschien moet je eerst eens Sloterdijk lezen, in de onvolprezen vertaling van etc...

Het slot van de discussie was dat de moderator zich weliswaar 'niet overtuigd' toonde, maar daar onmiddellijk op liet volgen: 'Wikipedia is een vrije encyclopedie, je kunt ze dus altijd weer toevoegen als je mijn actie onjuist vond.' Zo gezegd, zo gedaan, en inderdaad: sindsdien zijn er geen vertalersnamen meer verwijderd uit de lemma's waar wij ze hebben toegevoegd. Vertalers, aan de slag!

[wordt vervolgd]